



Den Haag



TOELICHTING VOORONTWERP KIJKDUIN-BAD

11 februari 2019

Colofon

Voorontwerp KIJKDUIN-BAD

11-02-2019
28-01-2019
25-09-2018 eerste versie - ACOR akkoord

opdrachtgever: Menno Naaborg, DSO

projectnr.: 95020146

Martine van der Helm
Lucia Longoni
Arjen Luesink
Guido Nas
Jeroen Rijdsijk
René van Seumeren
Patrick Stork
Alex Vonk

Ingenieursbureau Den Haag
Postbus 12600
2500 DJ Den Haag
T: 070 353 66 77
F: 070 353 67 12
E: ingenieursbureau@denhaag.nl

Inhoudsopgave

- 3. Inleiding
- 4. Scope en projectbegrenzing
- 6. Sfeer
- 7. Materialisering
- 12. Principes boulevard
- 13. Kop Kijkduinsestraat / Strandentree
- 14. Valbescherming
- 16. Looproutes
- 17. Laden en lossen
- 18. Verlichting
- 20. Parkeren
- 21. Toegankelijkheid
- 22. Afwatering
- 23. Horecavoorzieningen
- 27. Beplanting

Inleiding

In het 'Masterplan Kijkduin' uit 2009 is de ambitie uitgesproken om Kijkduin verder te ontwikkelen. In het 'Investeringsprogramma Stedelijke Ontwikkeling 2010-2014' is besloten om in de gebiedsontwikkeling Kijkduin als gemeente niet langer een actief regisserende, maar slechts een faciliterende rol te nemen waarbij het initiatief wordt overgelaten aan private partijen.

Als uitwerking van het Masterplan is door private partijen voor het Deltaplein (FRED) en het Hotel NH (BOHA) een initiatiefplan bij de gemeente ingediend. De gemeente Den Haag heeft de ambitie om van Kijkduin, naast Scheveningen, de tweede badplaats van de stad te maken. Dit betekent niet alleen dat de openbare ruimte goed zal moeten aansluiten op de plannen van de projectontwikkelaars, maar ook een allure moet hebben die eigen is voor dit gebied.

Door West8 is deze ambitie in 2016 verder uitgewerkt tot een visie voor de openbare ruimte. Naast een herinrichting op maaiveldniveau, zijn hierin ook drie horecapunten, een ondergrondse fietsenstalling en een ondergrondse entree naar de twee parkeergarages onder de private planontwikkelingen opgenomen.

DSO Grondzaken heeft het IbdH verzocht om een verdere uitwerking van de door West 8 opgestelde visie naar een Schetsontwerp (SO) en Voorlopig Ontwerp (VO) op te stellen.

Visiekaart nov. 2016



Vertrekpunt Schetsontwerp: Visie West8

Scope en projectbegrenzing

Binnen de projectgrens van het project Kijkduin Bad vallen de Kijkduinsestraat, de boulevard en het Deltaplein tot en met de openbare ruimte voor het appartementencomplex Zeehaghe.

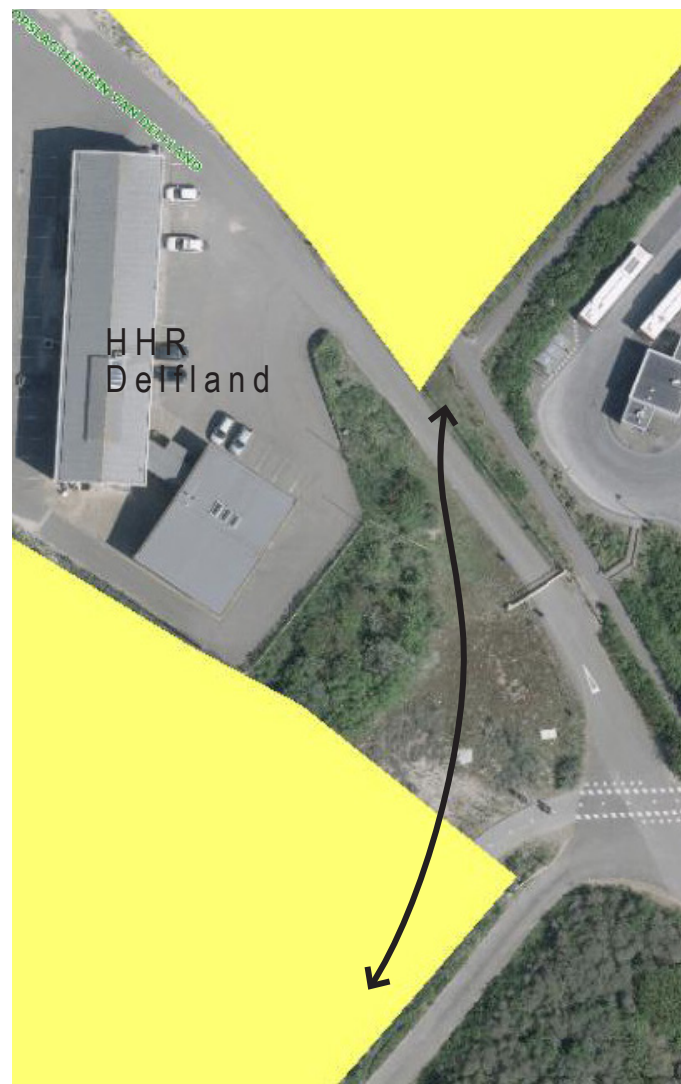
Het binnengebied van het winkelcentrum wordt door ontwikkelaar FRED ontworpen, gerealiseerd en beheerd. Uiteraard worden dit ontwerp en het ontwerp van de openbare ruimte op elkaar afgestemd.

De eerste drie blokken van het winkelcentrum (noordzijde) zijn op dit moment in aanbouw. De overige bouwblokken zijn nog in de ontwerpfase. Het huidige VO van de openbare ruimte is gebaseerd op de Kijkduinsestraat, het Deltaplein tot aan Zeehaghe en een deel van de boulevard. Zodra het ontwerp van de laatste blokken van het winkelcentrum en dit deel van het binnengebied zijn vastgesteld, wordt het VO aangevuld met het restant van de openbare ruimte.

Naast het Voorlopig Ontwerp voor Kijkduin Bad wordt ook een Schetsontwerp voor de aansluiting van het plan op de busbuffer en de omgeving gepresenteerd. Op deze locatie is in de huidige situatie sprake van een infrastructurele knoop. Met het nieuwe fietspad, dat wordt verplaatst van de stadzijde naar de zeezijde van de Hoek van Hollandlaan, is er een kans om dit knooppunt in één keer goed op te lossen.



Om een goede doorgaande kustfietsroute te creëren, dient dit nieuwe fietspad op de zogeheten 'Van Zee tot Zweth-route' aangesloten te worden waarbij een deel van dit fietspad over Hoogheemraadschap Delfland-terrein wordt aangelegd. Met HHR dienen hierover goede afspraken gemaakt te worden.



In het SO onderzochte route over huidige terrein Hoogheemraadschap (geel = natura 2000)



Mogelijke nieuwe laad/los route over terrein Hoogheemraadschap.

Sfeer

Met dit ontwerp wordt de relatie tussen de openbare ruimte van Kijkduin Bad en het duinlandschap er omheen versterkt.

De door West8 opgestelde visie hanteerde een heldere zonering van drie sfeergebieden:

1. **Boulevard**, een bijzondere en luxe uitstraling
2. **Het winkelgebied en Deltaplein**: qua sfeer en uitstraling aansluiten op de stad
3. **De strandentree**: de route naar het strand heeft een natuurlijke uitstraling.



Visualisatie (bron:West8)



Kijkduin familiestrand (bron:internet)



Kijkduin familiestrand (bron:internet)



Materialisering

1. Boulevard/ Flaneerzone: natuursteen, om het bijzondere karakter te benadrukken. Ook de trappen worden in deze steen uitgevoerd, bij voorkeur ook de trappen in het gebied van de ontwikkelaar (FRED). Het beeld is een licht gemêleerde, gele steen. De exacte materiaalkeuze voor de boulevard wordt in de DO-fase verder bepaald.

2. Deltaplein/winkelgebied/terrassen boulevard: rood/geel gemêleerde klinker, met de nadruk op gele tinten. Hiermee wordt aangesloten op de klinker die in Scheveningen Bad gebruikt wordt en ook in Kijkduin Binnen wordt voorgesteld. Bij een eventueel vervolgproject voor de gehele Hoek van Hollandlaan kan in dat geval de materialisering aansluiten op het Schapenatjesduin, dat ook in deze klinker zal worden uitgevoerd.

Het uitgangspunt voor het winkelgebied is dat ook hier dezelfde klinker wordt toegepast, waardoor een naadloze overgang tussen het gebied van FRED en het openbare gebied van de gemeente ontstaat.

3. Strandentree: schelpenasfalt. Dit zal voor veel bezoekers de belangrijkste route naar het strand worden en wordt daarom vormgegeven met het materiaal dat daar bij uitstek bij past. Langs deze weg hoeven de minste hoogteverschillen te worden overbrugd. Ook moet deze verharding geschikt zijn voor zwaar verkeer ivm op/afbouwen strandtenten. Ten opzichte van de visie van West8 en het Schetsontwerp is het begin van deze entree verder zeewaarts gelegd, om een rustiger beeld te creëren. Daarnaast wordt hiermee een duidelijk onderscheid gemaakt met het fietspad van schelpenasfalt en wordt benadrukt dat de klinkers het begin van het voetgangersgebied inluiden.

4. Kijkduinsestraat: de Kijkduinsestraat kent ook in de nieuwe situatie een 50km regime en wordt daarom uitgevoerd in asfalt, op residentiekwaliteit.

5. Kustfietsroute: als doorgaande kustfietsroute wordt voorgesteld het doorgaande fietspad ook in schelpenasfalt uit te voeren.



Visualisatie Kijkduinsestraat
bij de inrit naar parkeergarage met uitzicht op de strandentree (bron:West8)

Referentiebeelden materiaal



Natuursteen boulevard Scheveningen, beeldentuin



Voorgestelde klinker voetgangersgebied winkelcentrum en Hoek v Hollandlaan: Kust Gezond klinker, waal-formaat, nadruk op gele tinten



Referentie schelpenasfalt (boulevard Scheveningen)

De keuze in materialisatie zet enerzijds in op aansluiten bij de overige kustgebieden van Den Haag, maar zoekt ook aansluiting bij de sfeer en nieuwe architectuur van Kijkduin Bad.

Daarom is gekozen voor zachte tinten die aansluiten op de pasteltinten van de architectuur en bovenal op het natuurlijke karakter van Kijkduin-Bad: alle nieuwe natuur (inclusief de duinvakken) moeten ogen als een voortzetting van de duinen die de badplaats omgeven. Een te aanwezige materialisering zou hiervan de aandacht afleiden.



Nieuwe duinen bij Kijkduin-Bad



Duinen bij Kijkduin-Bad (bron: internet)

Materialisering duinvakken

Voor de materialisering van de duinvakken worden momenteel 3 opties onderzocht:

1. De in het SO voorgestelde combinatie van granieten elementen op maat met bekleding van platen bij de hogere delen (die anders te zwaar zouden worden).
2. Beton gieten in het werk. Mogelijk nadelig ivm planning en kwaliteit van de afwerking.
3. Vooraf gegoten betonelementen die ter plekke geassembleerd worden.

De uiteindelijke keuze is afhankelijk van budget en planning en zal in het DO definitief genomen worden.



Referentiebeelden duinranden



Randen van de duinvakken, met in blauw de hoge wanden, in rood de randen op zithoogte.

Materialisering overgang boulevard - duin

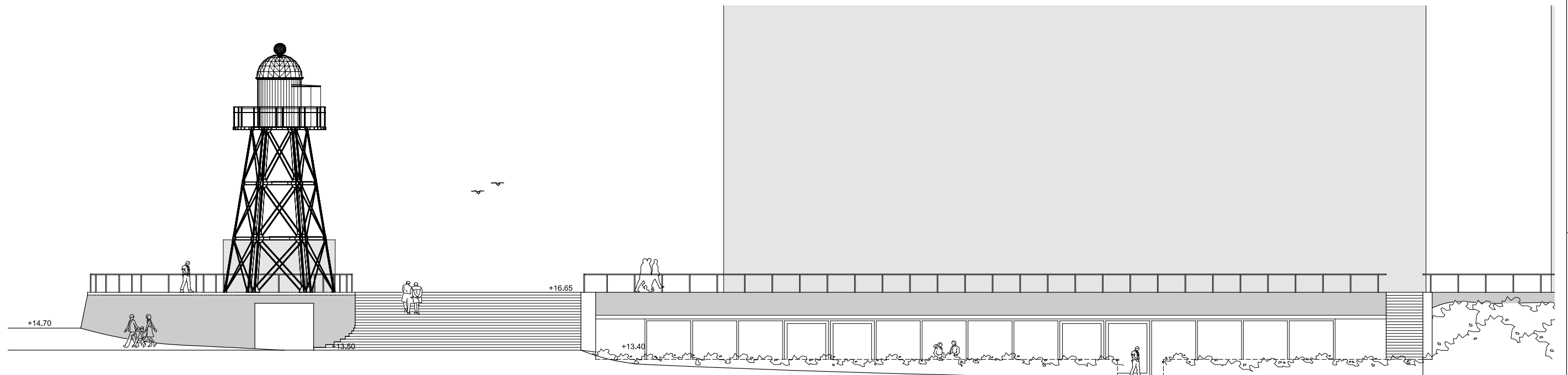
Voor de wand van de boulevard naar het duin worden basaltblokken voorgesteld om de overgang van de badplaats naar de duinen te markeren.

De vuurtoren is ten opzichte van de visie van West8 zeven meter in zuidwestelijke richting verschoven, waardoor de trappartij naar het strand smaller is geworden. Door het toevoegen van een horecapunt in de onderverdieping is daarnaast een aanzienlijk grotere hoogte nodig tussen het balkon aan zee en het plein daaronder (ca 3,15 benodigd vs 1,80m in visie West8). Dit heeft ertoe geleid dat het 'bastion', waar de vuurtoren op gepositioneerd is, van een vriendelijke, lage wand met een zitrand veranderd is in een tamelijk hoge wand. Hier voorlangs loopt het maaiveld af om voldoende hoogte bij het horecapunt te bereiken.

Vanwege deze verandering wordt voorgesteld om dit bastion in basalt uit te voeren. Hiermee krijgt de hoge wand de uitstraling van een zeeverend element en wordt daarmee logisch.



Referentiebeeld muur van basaltblokken



Doorgaande materialisering van basaltblokken: bastion vuurtoren, strip boven het visrestaurant, en de overige opgaande wand van de boulevard

Principes boulevard

De bestrating van de terrassen op de boulevard wordt in gebakken materiaal uitgevoerd. Deze ruimtes worden in praktijk dermate intensief gebruikt dat de relatief dure natuurstenen verharding weinig toegevoegde waarde heeft.

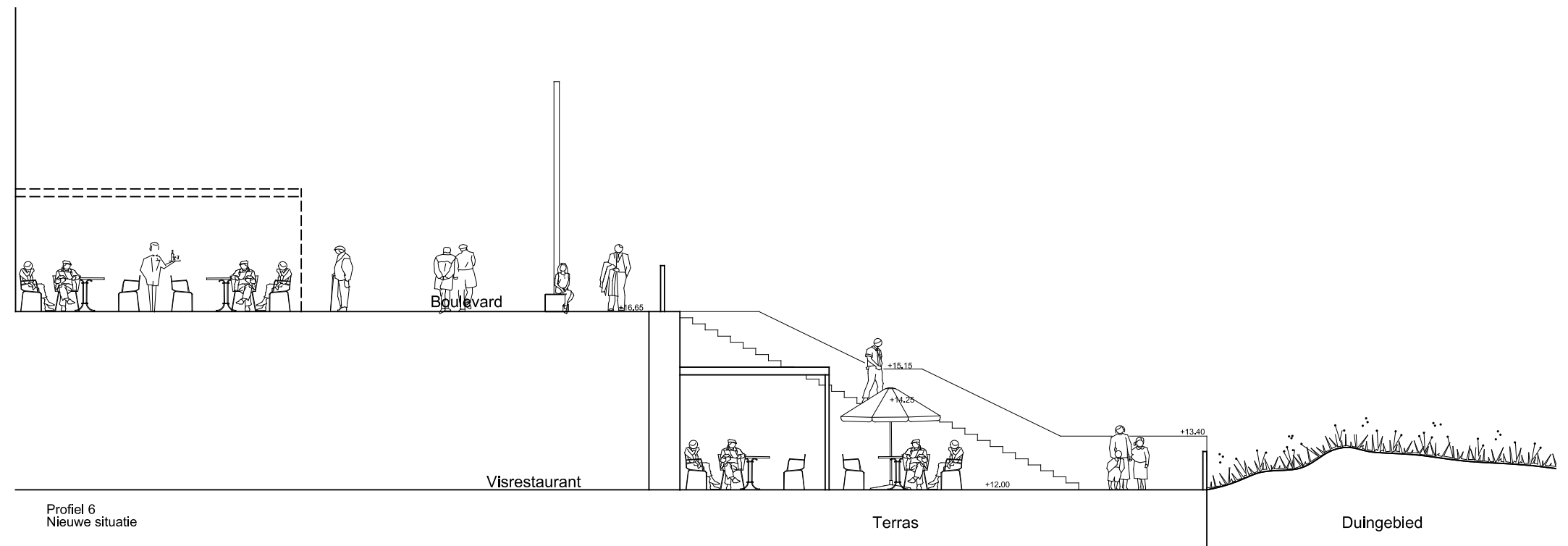
Voorstel is om het gebakken materiaal met een grijze natuurstenen rand te scheiden van het gele natuursteen van de boulevard. Ook de deksloof aan de rand van de boulevard wordt in ditzelfde materiaal uitgevoerd.

Verlichting, banken en prullenbakken worden in één doorgaande strip geplaatst, op ca. 3 meter vanaf de balustrade van de boulevard. Op deze manier ontstaat er voldoende ruimte voor de terrassen en blijft het mogelijk om vóór de bankjes langs de rand van de boulevard te lopen of te staan.

In de zichtlijnen van de trappen naar de boulevard, richting zee, worden geen bankjes geplaatst.

De boulevard wordt gezien als een flaneerzone met een strook ten behoeve van terrassen (Terraszone). De Flaneerzone is bedoeld als een gebied voor voetgangers. Het is uitgesloten dat deze zone gebruikt wordt voor terrassen of andere uitstallingen.

Tijdens de DO-fase wordt een moodboard opgesteld voor de bijzondere objecten in de openbare ruimte. Het doel hiervan is dat de balustrade van de boulevard, de bankjes en de verlichting één familie vormen qua materiaalgebruik en uitstraling, met een Kijkduinse signatuur.



Doorsnede boulevard, ter hoogte van het lager gelegen visrestaurant



Boulevard: één doorgaande strip van meubilair en verlichting. Terraszone in klinkers, flaneerzone in natuursteen.

Kop Kijkduinsestraat / entree fietsenstalling

Op de kop van de Kijkduinsestraat komen veel verkeersbewegingen samen. Het doorgaande fietspad, de overgang naar het winkelgebied, de strandopgang en de entree naar de fietsenstalling.

Er is voor een helder ruimtelijk beeld gekozen door het aandeel klinkerverharding hier uit te breiden en het schelpenasfalt van de strandopgang pas bij het begin van de hellingbaan te laten beginnen.

De hellingbaan naar de fietsenstalling wordt ook in klinkers aangelegd en sluit hiermee aan op de verharding in de fietsenstalling zelf die ook uit klinkers bestaat.



Valbescherming

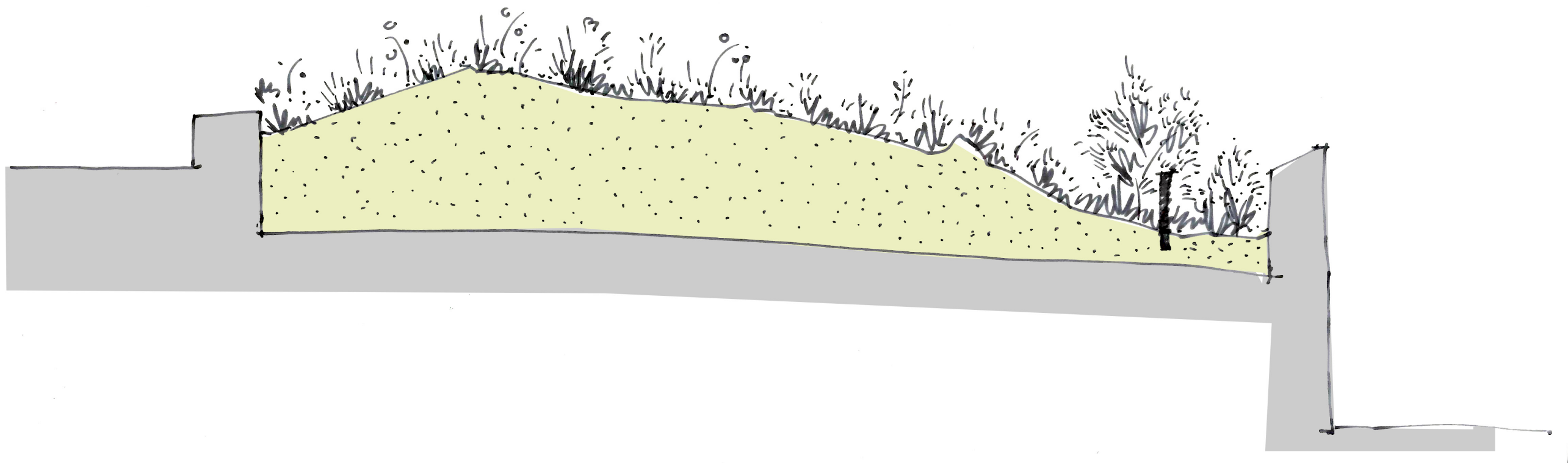
Valbescherming is noodzakelijk bij de duinvakken.

Hiervoor worden de volgende voorstellen gedaan:

1. Vergroten duin bij entrees. Dit heeft als voordeel dat er minder meters te beveiligen rand ontstaan, het duin toeneemt en de sociale veiligheid vergroot kan worden doordat er dicht bij de entree van de fietsenstalling een afsluitbaar hek kan worden geplaatst.
 2. Aantal meter zitrand maximaliseren. Dit betekent een maximale hoogte van 1 meter waardoor valbeveiliging overbodig wordt.
 3. Genoeg hoogte maken aan de duinzijde (ook aan die zijde minimaal 1 meter hoog) om veiligheid te bieden voor de dieper gelegen entrees ernaast.
 4. Het plaatsen van hekken, passend bij de duinen. Dit kunnen paaltjes met staaldraad of een kastanjehouten hek zijn. Deze beveiligen de blauwe zones (schema pag.10) waar zich een relatief diep deel achter bevindt. Dit hekje kan deels verhuld worden met duindoorn etc, en iets over de rand steken om wandelen over de rand onmogelijk te maken.
- Door het maaiveld te verlagen vlakbij de gevaarlijke randen wordt het opklimmen bemoeilijkt. In deze laagtes zouden ook deze hekjes geplaatst kunnen worden en ondoordringbare soorten zoals duindoorn. Omdat deze ook iets in de laagte staan, gaan deze het beeld niet domineren.
5. Als laatste maatregel wordt voorgesteld om de stenen randen op de gevaarlijkste punten een afschuining te geven waardoor doorlopen niet mogelijk is.



Duinvakken (West8)



Principe voor valbeveiliging: diepte maken voor muurtjes, hek plaatsen in laagte, rand afschuinen overheen doorlopen niet mogelijk is.



Referentie Katwijk: valbeveiliging is hier een aandachtspunt. De randen zijn prima op te lopen, de hekjes op de rand zijn stuk en makkelijk te omzeilen. Het schuiner leggen van de rand lost de oploopbaarheid op.

Looproutes

De duinstrook is smal bij Kijkduin. Ooit begonnen als vooruitgeschoven post in de duinen (foto rechts), is het achterland langzaam dichtgegroeid waardoor een smalle reep duinen is overgebleven.

In deze smalle reep loopt vlak voor de huidige boulevard een tweede pad, een 'zachte' boulevard, die qua verbindingen niets toevoegt, maar het karakter van de duinstrook aantast doordat bezoekers van de paden gaan en afval achterlaten.

Voorstel is daarom om in ieder geval dit pad op te heffen. De herziening van de padenstructuur voor het hele gebied wordt in een latere fase gezien zodra meer bekend is over de toekomst van het terrein van het Hoogheemraadschap, waardoor mogelijk een nieuwe route richting strand kan worden gemaakt.



1930: paden door de duinen



De 2e route door duinen (foto rechts) is in principe overbodig. Ecologische zone is hier op zijn smalst dus ontsnippering is gewenst



'Tweede boulevard' voor huidige boulevard: voorstel is om deze op te heffen

Laden en lossen

Er zijn 4 locaties voorzien voor laden en lossen:

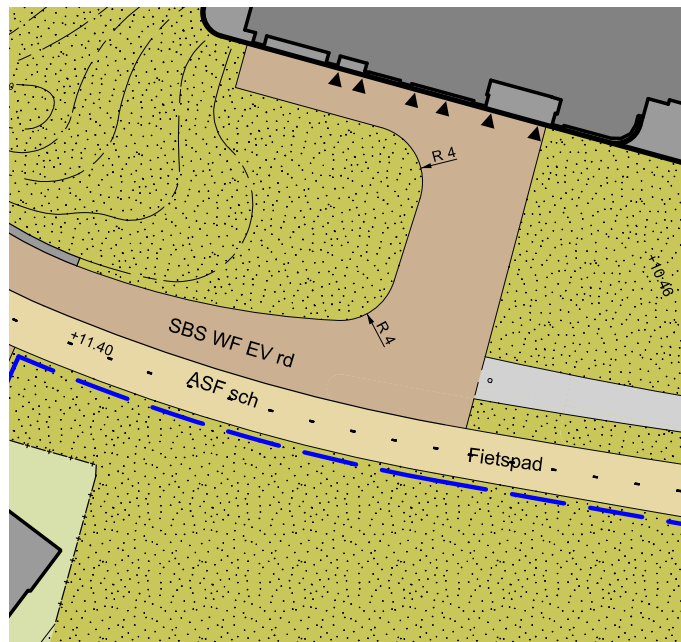
1. Een laad/losvoorziening voor de boulevard. Kleinere voertuigen (busjes bijv) kunnen hier inrijden en de boulevard via een ondergrondse bevoorradingsstraat toeleveren. Deze wordt in een later stadium definitief ontworpen omdat de bebouwing in dit deel later op de planning staat.

2. Een laad/losvoorziening voor een supermarkt. Het fietspad wijkt hier iets weg van de rijbaan om opstelruimte voor een vrachtwagen te creëren, zodat de chauffeur het fietspad kan overzien. Deze wordt in een later stadium definitief ontworpen omdat de bebouwing in dit deel later op de planning staat.

In verband met fasering zijn de eerste twee locatie's (nummer 1 en 2) indicatief.

3. Een bevoorradingsroute voor Atlantic. Deze rijdt via een inritconstructie en volgt een deel het voetpad om het hotel op punt 3 te kunnen bevoorraden. Dit voetpad is relatief rustig.

4. Het tweemaal jaarlijks op- en afbouwen van de strandtenten geschiedt via route 4. Het Deltaplein is berekend op het draaien en keren van zeer lange voertuigen om dit mogelijk te maken.



Bevoorradingsroute Atlantic



Verlichting



Verlichtingsplan. NB: de busbufferen verder is buiten de scope van het Voorlopig Ontwerp en daarom niet meegenomen.

Boulevard en strandentree

In samenwerking met West8 wordt een mood-board opgesteld voor de bijzondere objecten in de openbare ruimte: verlichtingselementen, banken, balustrade en afvalbakken zullen familie van elkaar worden qua materiaalgebruik en uitstraling, met een Kijkduinse signatuur.

Dit geldt met name voor de boulevard, waar een luxer en uitgesprokener afwerkingsniveau op zijn plek is: een bijzondere balustrade en zitmeubilair (anders dan zitranden van de duinvakken). Maar deze signatuur moet ook in het winkelgebied, waar de ontwikkelaar de regie heeft over ontwerp en uitvoering, tot een uniform beeld voor Kijkduin leiden.

De lichtmasten bij de duinvakken worden buiten de duinvakken geplaatst, op relatief korte afstand van de zitranden (ca 75 cm). Dit past in het conceptuele verhaal voor Kijkduin, waarin de duinvakken zoveel mogelijk uit ongerepte duinnatuur moeten bestaan.

De definitieve keuze over de armaturen wordt nader bepaald.

Hangende verlichting binnengebied

Om de openbare ruimte zo leeg mogelijk te houden stellen wij voor om in het middengebied hangende verlichting toe te passen. Met gebouwen aan beide zijden leent dit gebied zich er goed voor. Hiermee wordt het gebied op een prettige manier verlicht en blijft het vrij van obstakels.

NB Dit betreft het gebied van de ontwikkelaar en moet verder afgestemd worden.

Bij de rijbaan

De huidige verlichting op de Hoek van Hollandlaan is een aantal jaar geleden gemoderniseerd. De huidige masten zijn voorzien van Philips Luma armaturen, deze armaturen werken naar behoren. De lichtmasten voldoen echter niet meer aan de huidige standaard. De huidige masten zijn conische masten van 11m met een uithouder, deze gaan vervangen worden voor een 10m mast met een uithouder.

Bij de rijbaan op het Deltaplein staan nu 5m masten met een sterk verouderd armatuur. In de nieuwe situatie gaan er 6m masten met daarop een kleine variant van de Philips Luma mini. Hierdoor wordt de verlichtingsverdeling beter en zijn er veel minder lichtmasten nodig, zal het energieverbruik lager worden en zal er minder onderhoud nodig zijn.

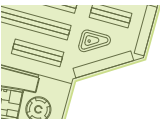
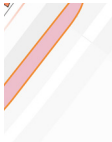
Parkeren voor fiets, auto en scooter

De ondergrondse parkeerkelder voor fietsen biedt plaats aan 400 fietsen. Deze kelder is niet bestemd voor scooters.

Scooterparkeerplaatsen zijn voorzien bij het horecapunt bij Atlantic.

Parkeren voor auto's verdwijnt grotendeels uit de openbare ruimte, met uitzondering van de Kijkduinsestraat, waar het parkeren in de middenberm en het langsparkeren gehandhaafd blijft.



-  parkeren auto
- plekken op kenteken
-  parkeren auto
-  scooterparkeerplekken
-  fietskelder
-  taxi's

Toegankelijkheid

De hoger gelegen boulevard (+16.65) is via hellingbanen bereikbaar, met een maximaal stijgingspercentage van 5%.

De hellingbaan bij Zeehaeghe (bij de boot) is 7%, conform de huidige situatie. Een flauwere helling bleek niet haalbaar.

In het winkelcentrum en in de ondergrondse fietsenstalling worden openbare toiletten gerealiseerd waarbij rekening wordt gehouden met de toegankelijkheid voor mindervaliden.

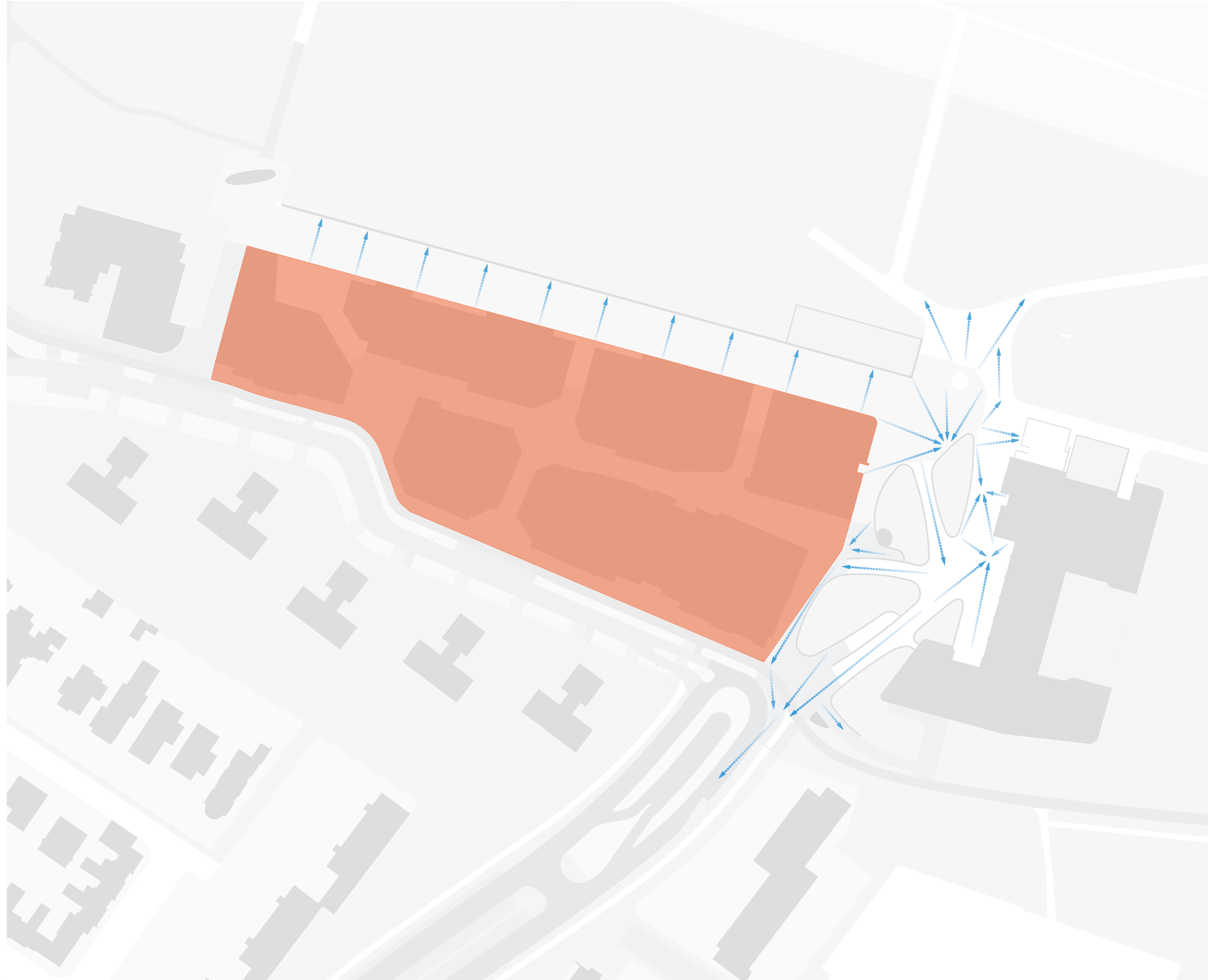


Afwatering

Op de kaart hiernaast zijn de principes voor afwatering weergegeven in de omgeving van het Delta-plein.

Knikken in het maaiveld worden zoveel mogelijk vermeden, bijvoorbeeld door het hele Balkon aan Zee richting één punt af te wateren.

Het plangebied van de ontwikkelaar kent zijn eigen afwateringsystematiek.



Horecavoorzieningen

Er zijn vier horecavoorzieningen voorzien in het gebied van het Deltaplein:

Twee van deze worden onder de vuurtoren ontworpen (locatie 1) en de andere twee zullen onderdeel van de duinvakken maken: bij de trap entree van de fietsenstalling (locatie 2) en bij het duinvak tussen het Hotel Atlantic en de Kijkduinsestraat (locatie 3).

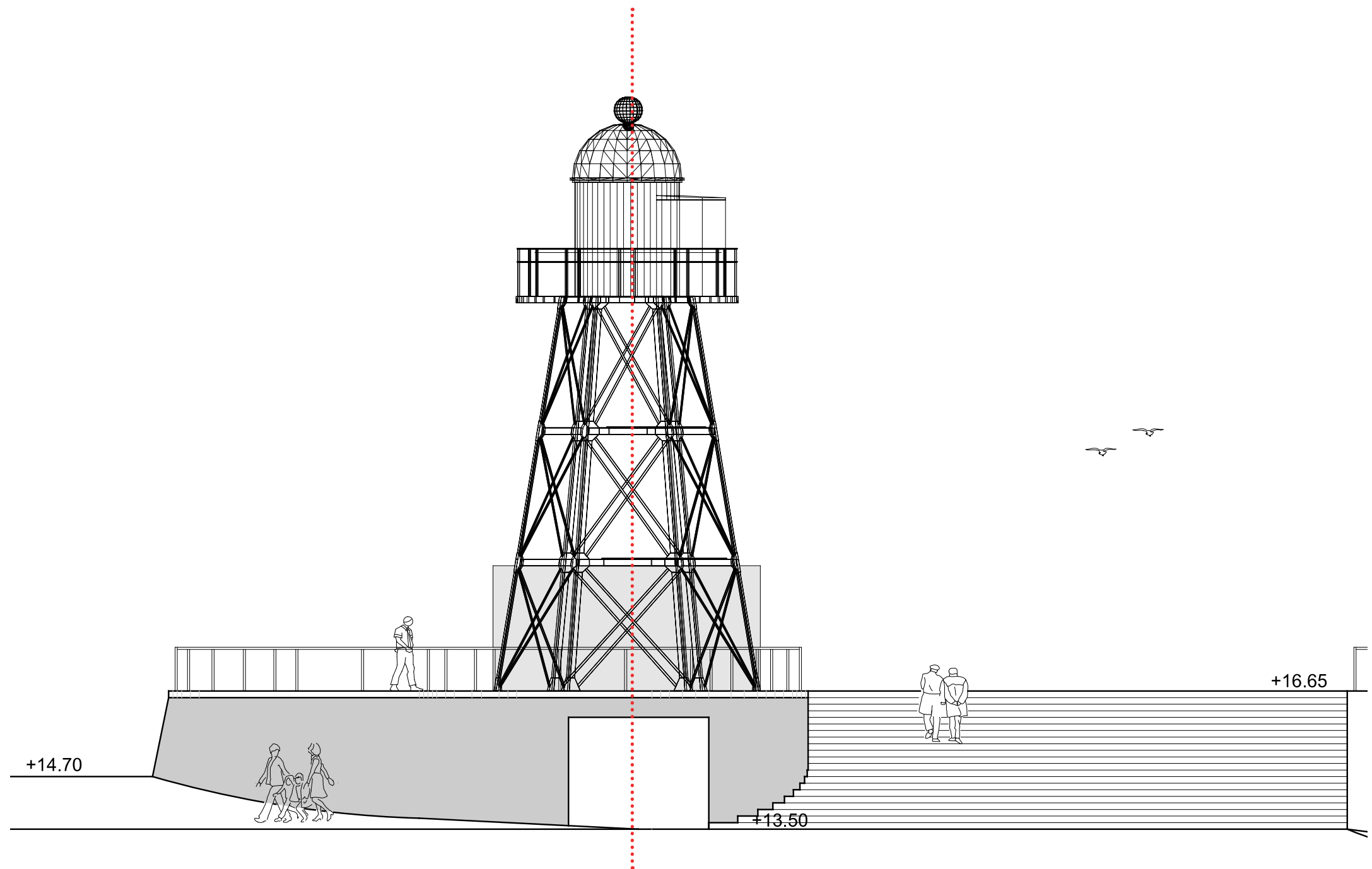
De openbare ruimte in het plangebied, ook bij de hierboven genoemde horecapunten, mag niet gebruikt worden voor terrassen.



Horecavoorziening in en onder de vuurtoren

De horecavoorziening bij de vuurtoren heeft zowel onder als boven een uitgiftepunt. De ruimten moet nog verder worden ontworpen, maar de uitgangspunten zijn:

- één symmetrische opening in de bastionwand van basalt, uitgelijnd met de vuurtoren;
- de horecagevel ligt iets terug waardoor er een overstek ontstaat waarmee een luifel overbodig is
- buiten dit symmetrische vlak geen reclame-uitingen/schermen, etc. Dit moet binnen het terugliggende vlak worden opgelost.



Principe horecapunt: één symmetrische opening in basalt muur, waarbinnen alles plaatsvindt (uitgiftepunt, toegang, reclame)

Horecavoorziening in het duin bij de fietsenstalling

De horecavoorziening bij de fietsenstalling is onderdeel van de wand van het duinvak. Toch is het herkenbaar als los gebouw, doordat het zich iets opheft ten opzichte van de wand van het duinvak.

Hierdoor hoeft de wand minder hoog te zijn en is het duin vanaf het maaiveld beter beleefbaar.

De horecavoorziening heeft dezelfde vormtaal als de duinvakken. Het dak is tevens de overstek voor het gebouw.



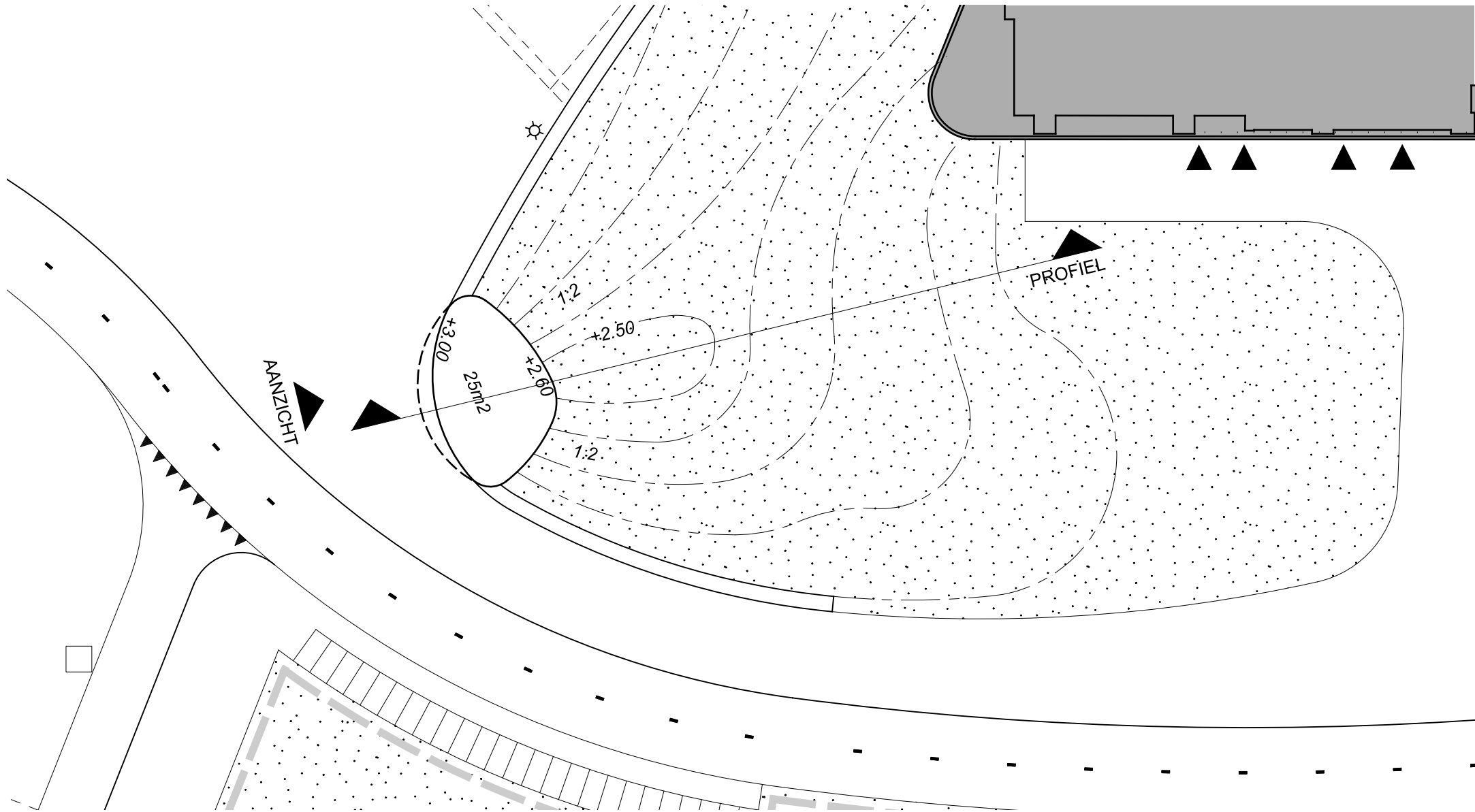
Principeaanzicht van horecapunt in duinvak: herkenbaar als horecapunt, maar wel een integraal onderdeel van de wand.

Horecavoorziening bij Atlantic

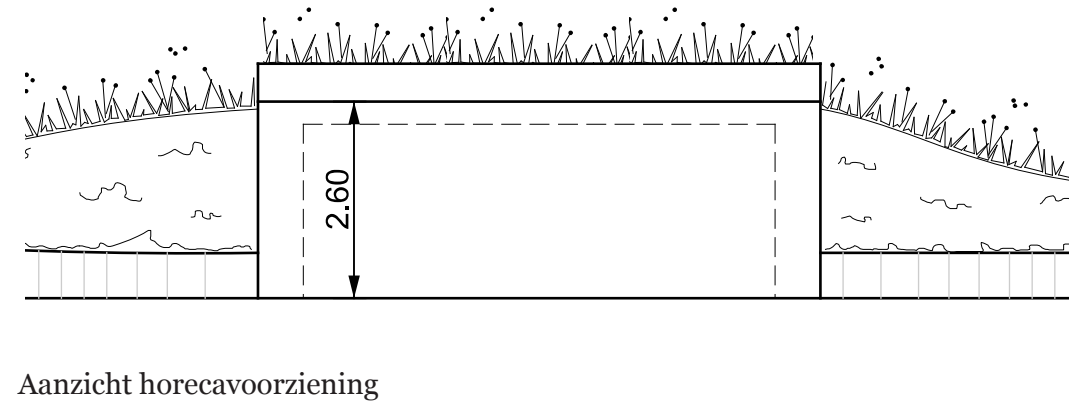
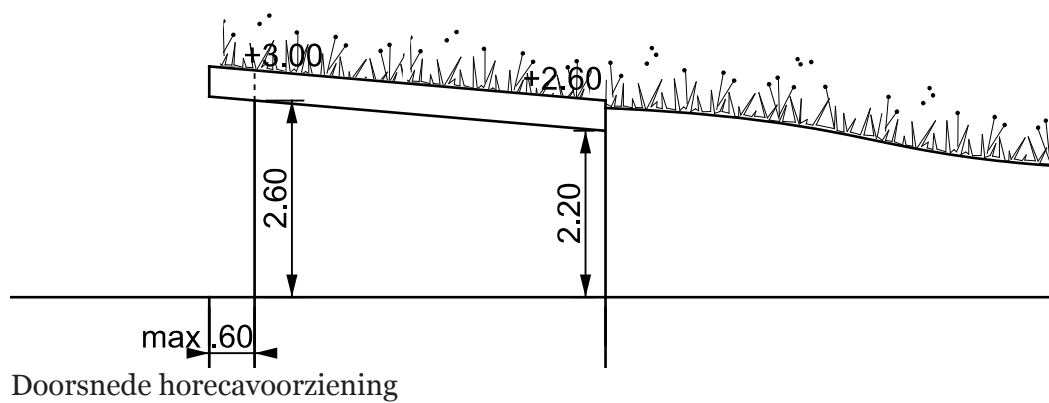
De derde horecavoorziening komt in de duinstrook bij het Hotel Atlantic te staan en heeft zijn voorkant aan de entree van het gebied, richting het plein aan de Kijkduinsestraat.

Zoals de horecavoorziening bij de fietsenstalling, maakt ook deze horecavoorziening deel uit het duinvak. De vormtaal van het gebouw is een verlenging van de vorm van het duinvak. De horecavoorziening komt met zijn rug in het duin te staan, met een gesloten zijde. Richting het plein opent het gebouw zich met veel glas en hout.

Het gebouw heeft een maximaal oppervlakte van 25m²; aan de voorkant is de maximale hoogte +3.00m ten opzichte van het maaiveld en aan de achterkant +2,60m. Deze afmetingen zorgen voor een goede aansluiting met het duintalud. Aan de voorkant heeft het dak een kleine overstek van max 60cm.



Referentiebeelden voor horecapunt bij Atlantic: glas en hout, dicht vs open.



Bepanting

Alle nieuwe bepanting in het gebied krijgt zoveel mogelijk een natuurlijk karakter, dat aansluit op het duinlandschap dat Kijkduin-Bad omringt.

Hierin wijkt Kijkduin Bad af van Scheveningen, waar een gevarieerder en cultuurlijker assortiment wordt toegepast. Hiermee wordt het natuurlijke en minder stedelijke karakter van de badplaats benadrukt.



Kattendoorn



Wondklaver



Zeepkruid



Referentie bepanting: zoveel mogelijk natuurlijke uitstraling



Helmgras



Duindoorn



Blauwe zeedistel

De Cruythoek heeft speciaal voor Den Haag mengsels samengesteld, waaronder het Droge Duinmengsel. Dit mengsel gaat in een aangepaste variant ook in Kijkduin worden toegepast: met alleen soorten die passen in het landschappelijke beeld zoals in de foto op de linker pagina: soorten die relatief laag blijven, met uitzondering van de duindoorn die ook als valbeveiliging dient.

Speciale aandacht is er voor de manier van aanplanten, omdat door de uitdagende omstandigheden (wind/verstuiving) inzaaien waarschijnlijk moeilijk zal zijn.

Voorstel is om de bodem eerst enige tijd te fixeren met helmgras en duindoorn, om daarna overige soorten te introduceren, als zaad en als opgekweekte vaste planten.

Bij de ‘groene longen’ van het plein zal beplanting aangebracht worden die ten gunste van de huismussen komt. Naast helmgras is met name duindoorn van belang voor deze dieren.

Samenstelling DEN HAAG 2:

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>
Gewone agrimonie	<i>Agrimonia eupatoria</i>
Kraailook	<i>Allium vineale</i>
Kromhals	<i>Anchusa arvensis</i>
Stinkende ballote	<i>Ballote nigra subsp. meridionalis</i>
Grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>
Knoopkruid	<i>Centaurea jacea</i>
Veldhondstong	<i>Cynoglossum officinale</i>
Kamgras	<i>Cynosurus cristatus</i>
Peen	<i>Daucus carota</i>
Grote kaardebol	<i>Dipsacus fullonum</i>
Slangenkruid	<i>Echium vulgare</i>
Gewone reigersbek	<i>Erodium cicutarium</i>
Glad walstro	<i>Galium mollugo</i>
Geel walstro	<i>Galium verum</i>
Schermhavikskruid	<i>Hieracium umbellatum</i>
Sint-Janskruid	<i>Hypericum perforatum</i>
Gewoon biggenkruid	<i>Hypochaeris radicata</i>
Zandblauwtje	<i>Jasione montana</i>
Aardaker	<i>Lathyrus tuberosus</i>
Vertakte leeuwetand	<i>Leontodon autumnalis</i>
Gewone margriet	<i>Leucanthemum vulgare</i>
Vlasbekje	<i>Linaria vulgaris</i>
Echt bitterkruid	<i>Picris hieracioides</i>
Kleine bevernel	<i>Pimpinella saxifraga</i>
Wilde reseda	<i>Reseda lutea</i>
Kleine ratelaar	<i>Rhinanthus minor</i>
Zeepkruid	<i>Saponaria officinalis</i>
Grote tijm	<i>Thymus pulegioides</i>
Gele morgenster	<i>Tragopogon pratensis ssp pratensis</i>
Hazenpootje	<i>Trifolium arvense</i>
Mannetjes ereprijs	<i>Veronica officinalis</i>

Nb. Indien leverbaar zijn de volgende toevoegingen gewenst: Duinviooltje (*Viola curtisii*) en Krui pend stalkruid (*Ononis repens ssp. repens*)

Bijgaande kaart laat de nieuwe of aangepaste groenvakken zien waar dit mengsel wordt toegepast. Het principe is dat er een homogeen beeld ontstaat van een duinlandschap dat overal aanwezig is.

